

DE MUNTEN VAN DE BOURGONDISCHE,
SPAANSE EN OOSTENRIJKSE NEDERLANDEN
EN VAN DE FRANSE EN HOLLANDSE PERIODE

1434-1830

LES MONNAIES DES PAYS-BAS BOURGUIGNONS,
ESPAGNOLS ET AUTRICHIENS ET
DE LA PERIODE FRANÇAISE ET HOLLANDAISE

THE COINS OF THE BURGUNDIAN, SPANISH AND
AUSTRIAN LOW COUNTRIES AND
OF THE FRENCH AND DUTCH PERIODS

Hugo VANHOUDT

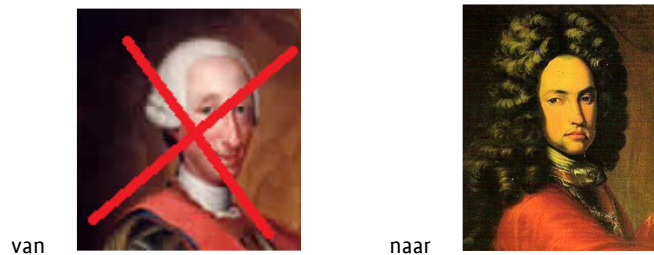
ERRATA & ADDENDA *

PART I (2015-2019)

up-date 31.12.2019

* Deze wijzigingen zijn aangebracht in de tweede editie van het boek uit 2019.

Inhoudstafel en pag. 520: afbeelding vervangen

Stamboom pag. 1: Jozef II 1780-1790 i.p.v. 1765-1790

FILIPS DE GOEDE

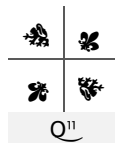
VH 3·VA VAR. keerzijde [+] MONETT NOVIT **FCIT** VTLENCENENSIS | ☞ ☛ in centrum in **quadrilobe**

KAREL DE STOUTE

VH 33·BG voorzijdelegende +KTR[O]LVS DEI GR[T] DVX BG COM FL[T]

VH 42 Q¹² wordt Q¹¹

VH 49·NIJ a) +KTR[O]LVS DEI GR[T] DVX BVRG Z GEL[O] ☞

MARIA VAN BOURGONDIE

VH 52·BG keerzijdelegende MTRIT DVCISSIT BG CO FL[T][O]

VH 57·NIJ/AH voorzijdelegende +MTRIT DVCISSIT BG Z GELR[IE] [CO Z]

FILIPS DE SCHONE – Eerste emissie

VH 71·AN variant legende op voorzijde met titel van hertog van Lothier (Neder-Lotharingen)
a'') MONETT DVC' TVST' LOT' BRAB' LI' ZC' 1282 (mogelijk over 1281)

VH 74·ZA variant **DNIO** in plaats van **DOMIN** en ☞ in plaats van sterretje

VH 76-ZA + IN NOMINE DOMINI[**T**]

FILIPS DE SCHONE – Derde emissie

VH 86-BG voorzijdelegende **✠** CVSTODIT[**T**] CR'ITOR OMNIV RVMLIE SERV[V] SV[V]

VH 86-DO interpunctie ✠ vervangen door ✠

VH 87-ME jaartal 1488 **R**⁴ toevoegen

FILIPS DE SCHONE – Vijfde emissie

VH 109-BG voorzijdelegende + PHI ARCHID TVST BVRG CO FLT[**NOR**]
keerzijdelegende + MAXIM[**IL**] REX ROMANOR[**VM**] PATER

VH 113 DO afbeelding 114 ter vervanging van 113 (tekening)

VH 114-DO afbeelding keerzijde vervangen: kort kruis in plaats van lang kruis

FILIPS DE SCHONE – Zesde emissie

VH 125-BG PHI ARCHID **VC** TVST BVRG CO FLT (BnF, Cabinet des médailles)

VH 127-ME 1492 var.: ✠ i.p.v. ✠ op vz en kz

VH 132-ME keerzijde met Q³⁵

VH 133-BG keerzijde met Q⁴⁰ (0,80 g)

FILIPS DE SCHONE – Zevende emissie

VH 138 Au 667‰ i.p.v. Au 663‰

VH 139 Au 667‰ i.p.v. Au 663‰

VH 140 Ag 878‰ i.p.v. Ag 379‰

FILIPS DE SCHONE – Achtste emissie

VH 160 Hollandse penning – foto toevoegen

schaal 200%

VH 175 keerzijdelegende **FITTA PATX IN VIRTVTE TVTA ET H[TR]**

VH 189 vervangen door vz. klimmende leeuw naar links

+PHS DEI GRA DVX CO F
kz. kruis met muntteken in centrum
+ MONE NOVA COM FLAD | +

KAREL V – Eerste emissie

VH 200·BG foto var.: hybride **200·BG | 147·BG**

VH 204·MA **1508 hybride** Maastricht|Antwerpen
SIT NOM - E DO[MI] - BENEDI - CIT 15 08,
☼ MTT TRG TRC[H]IDC[V] TVST DV[X]||[CV] B[VG] B

VH 205·NA **1513** bestaat ook met Q⁶⁹

VH 213·DO afbeelding toevoegen

VH 216·AN **SPECIALE UITGIFTE P? – R³: ca. 80, 90 en 130 g)**

KAREL V – Tweede emissie

Pag. 152 **TWEDE EMISSIE (1521–1555)**

VH 220-AN keerzijdelegende ☼ DA MI[C]HI VIRTVT[E] CONTR[A] HOSTES TVO[S]

VH 220-BG variante voorzijdelegende ☼ KAROLVS D G ROMANOR IMP [Z]HISP[AN] REX
keerzijdelegende ... MI[C]HI ...

VH 221 foto van keerzijde vervangen

VH 222-NIJ voorzijdelegende ☼ CAROLVS D G ROM IMP Z HIS R D G[E]
keerzijdelegende TVO[S]

VH 223-NIJ voorzijdelegende REX D[VX] GEL[R]
keerzijdelegende TVO[S]

VH 225-NIJ voorzijdelegende ROM[A]

VH 226-DO var. legende vz a) CARO[LVS] D G ROM IMP HISP REX D[VX] B[V] HOL

VH 226-DO 1554 toevoegen

VH 226-NIJ voorzijdelegende: ... IM[P] [Z] HIS[P] ...

1547 toevoegen (R⁴), Roest, RBN 1893, p. 140, nr 551.

VH 229·LW geen ♀ in het omschrift op de voorzijde

VH 231·BG **R**¹

VH 234·AN [15]43, in legende i.p.v. [15]36

VH 237 afbeelding

schaal 150%

FILIPS II – Eerste emissie

Pag. 181 nr. 468 is Sn i.p.v. Ag

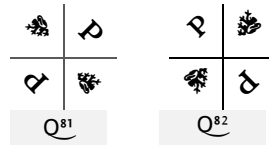
VH 253·NIJ voorzijdelegende: PHS·D·G·HISP·**A**·ANG·Z·REX·DVX·GEL·[RIE] | [155]7₁

VH 269·DO variant met REGIS.COMITIS op voorzijde, en MIHI op keerzijde: ref. CNM 2.28.16

VH 269·NIJ verzameling NNC

VH 271·NIJ voorzijde legende: ... HISP[ANIA] [Z] REX DVX

VH 275 de kwartieren zijn onvolledig

VH 278·AN voorzijdelegende: PHS D G HISP[Z] REX [D.BR. ♀]

VH 286·HS ✦ PHILIPPVS·DEI·G·HISP·REX·DO·TRS·ISSVL (SPECIALE UITGIFTE P2)

Z.J. **U** P. coll, ex F. Muller, juni 1903, coll. Bogaerde de Heeswijk, lot nr. 1328 ca. 1567?

VH 297·NIJ voorzijdelegende 15 ★ 7₂, PHS D·G·HISP·Z·REX·DVX·GEL·

VH 297·UT 1573 met kroon tussen op keerzijde (emissieteken?) en * als interpunctieteken

VH 297·UT 1575 met 15 ♀ 75

VH 298-UT 1573 met kroon tussen op keerzijde (emissieteken?)

VH 298-UT 1580: NIET teruggevonden maar afgebeeld in Aloïs Heiss, p. 151, 210, pl. 183

VH 299-LU piedforts zijn geslagen met aparte voor- en keerzijdestempels. Op kz ...MI HI... i.p.v. MICHI

VH 301-MA jaartal 1583 toevoegen (R⁴)

VH 303-AR jaartal 1583 toevoegen (R⁴)

VH 304-SH (R⁴) ♣ PHS D G HISP Z REX DVX BRAB 1581
* DOMINVS MIHI ADIVTOR

VH 310-AR jaartal 1591 toevoegen (R⁴; p. coll.)

VH 310·TO ZONDER JAARTAL toevoegen

VH 317 foto's vervangen

VH 318·NA PHS D G R HISP CO NAMV
afbeelding toevoegen

(Schulman 282, 1401)

VH 321·AR jaartal 158Z over 1581

VH 335·NA 1579 met variante van keerzijde: in elk kwartier één ◦ i.p.v. links en rechts ◦◦

VH 335·NA 1579 bestaat ook met legende a

VH 336·NA 1578 bestaat met ♁ i.p.v. ♁ in het omschrift

VH 355 1599 met ISPA en BVRVGVNDIE in de omschriften

VH 356·AN 29? vervangen door 61 g

VH 364·SH 1589 R⁴ toevoegen

VH 367·BG 1590 toevoegen

VH 368·AN 29? vervangen door 61 g

VH 369 legende voorziede aanpassen: 157'8, PH[ILIPS] D G COM[ES] HOL[LAN] [Z] [ZEL]

VH 372·NIJ ✚ toevoegen aan het begin van de legende

FILIPS II – Emissies van de Opstandelingen

VH 380·BG jaartal 1577 is teruggevonden (R⁴)
PHS·D·G·HISP BVRG COM: FL
15 ✚ 77·PACE·ET·IVSTITIA

VH 381·HS interpunctie x op keerzijde

VH 390·DO 1573 met ✚ (emissieteken?) op keerzijde na ADIVTOR (VG&H suppl. 211-11b)

VH 390·LW dit stuk heeft op de keerzijde een hartschild met het wapen van Friesland in plaats van het gebruikelijke hartschild met de leeuw van Vlaanderen links en de gekroonde adelaar van Tirol rechts

VH 398 de foto moet worden gewisseld met VH 399

VH 399 de foto moet worden gewisseld met VH 398

VH 413 in legende FRISÆ in plaats van FRISLÆ

VH 415·UT **SPECIALE UITGIFTE P2 1579 var. vz: gekroond wapen gehouden door twee leeuwen MONE NOVA CIVITA TRAIECT (50 ex. aangemaakt; R⁴)**

VH 422·AN variant zonder letter F links en rechts van schild (coll. De Witte)

VH 468 ΛLCMΛR in plaats van LCM R

VH 470

SPECIALE UITGIFTE Ag op rond muntplaatje – veiling Schulman 275, lot 2439

VH 493

foto vervangen

(30x31mm, 10.23 g)

p. 346

titel boven 525: Emissie van 30 oktober en 12 november 1578

VH 525

slagaantal 4.462 ex.

VH 526

slagaantal 2.975 ex.

VH 527

slagaantal 8.924 ex.

VH 528

slagaantal 8.924 ex.

ALBRECHT & ISABELLA – Eerste emissie

VH 580·MA

★ ALBERTVS·ET·ELISABET·DEI·GRATIA ★
ARCHI·AVST·DVC BVRG·ET·BRAB Z

VH 582·BG

✦ ARCHID[VCES]·AVST·DVCES·BVRG· · · COM·FLA[N]

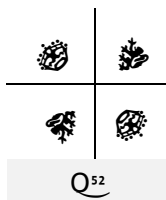
VH 588·MA

1601 toevoegen (R⁴)

VH 591·AN

Q⁵² in plaats van Q⁵⁴

VH 592·AN

1607 toevoegen en ELISABET in plaats van ELISABETH

VH 592-TO ELISABET in plaats van ELISABETH

VH 593-AN 1616, legende voorzijde ELISABET in plaats van ELISABETH en legende keerzijde ARCHID AVST DVC BVRG B Z

VH 593-BS 1615 met omgewisselde legenden

VH 593-MA ELISABET in plaats van ELISABETH

VH 594-BG 1609 toevoegen

VH 595-MA ELISABET in plaats van ELISABETH

VH 598-BG 1602 toevoegen (verz. Van Peteghem, 1894)

VH 606 ELISA[B] in plaats van ELISAB

VH 612-MA ELISABET in plaats van ELISABETH

VH 612-TO SPECIALE UITGIFTE P4 – R⁴: z.j. (Hoc p. 169, 410 – 44 g) toevoegen

VH 614-BS ELISABET in plaats van ELISABETH

VH 615-BS bij referenties dW 942 vervangen door dW 943 (ook bij SPECIALE UITGIFTE)

VH 616-AN ELISABET in plaats van ELISABETH

VH 616-BS ☩ ALBERTVS ET ELISABETH~~H~~ DEI GRATIA
[✦] ARCHID

VH 617-AN var. 1618: GARTIA in plaats van GRATIA

VH 617-BS SPECIALE UITGIFTE P4 – R⁴ (PKB – 122,3 g) toevoegen

VH 619-AN 1616 R³ en PKB weglaten
de patagons z.j. zijn niet zeldzaam en dus R³ weglaten
SPECIALE UITGIFTE P2 1616 toevoegen

VH 619-MA ELISABET in plaats van ELISABETH

VH 619·TO

hybride z.j., met keerzijde van Antwerpen
volgens de akten: geslagen in Antwerpen met in Doornik gemaakte stempels

VH 619·TO

1619 toevoegen

VH 620·MA

ELISABET in plaats van ELISABETH

VH 621·MA

ELISABET in plaats van ELISABETH

VH 621·TO

ARCHID.AVST.DVCES. BVRG DOM·TOR.

VH 623·MA

ELISABET in plaats van ELISABETH

VH 623·MA

legende kz: ARCHID AVS[T] DVCES...

VH 623·TO

SPECIALE UITGIFTE P2 z.j. Hoc p. 173, 451 coll. Beloeil – 10,50 g – DOM·TORN-Z

VH 624·BG

var. jaartal **1620** met ♣ muntteken (lilie) op keerzijde na Z CO FL

VH 624·LU

1619 toevoegen (van der Dussen – december 1984)

VH 625·MA

ALBERTVS ET ELISABET DG
ARCHID AVST BVRG BR Z ★

VH 626·BS

var. jaartal 1616 met ☞ op keerzijde na 1616: ... 1616 ☞

FILIPS IV

VH 636·AN

1633 toevoegen (R³)

VH 637·BG

SPECIALE UITGIFTE P2 1641 (BM – 22,16 g) toevoegen

VH 638·AN

1661 toevoegen

VH 638·BG

1661 toevoegen

VH 639·TO

regels 1630 en 1631 eenmaal laten wegvallen

VH 640·AN

SPECIALE UITGIFTE P5 1634 (coll. A. van Bastelaere) toevoegen

VH 640·BS

SPECIALE UITGIFTE P2 1622 verwijderen

VH 642·AN

SPECIALE UITGIFTE P1.5 1642 (U) : Ag – 48,66 g – 45 mm

Een piedfort van 1,5 maal het gewicht wordt voor het eerst aangetroffen. Het slaan van speciale uitgiften van 1,5 maal het gewicht was in Duitsland reeds gebruikelijk in die periode.

VH 642·AN

SPECIALE UITGIFTE P5 1653

VH 642·AN

SPECIALE UITGIFTE P2 1655 (64 g)

VH 642·AN

SPECIALE UITGIFTE P3 1646 toevoegen

VH 642·AN

SPECIALE UITGIFTE P4 1636, 1647 toevoegen

VH 642·BG

SPECIALE UITGIFTE P3 1642, 1654, 1662, 1664 toevoegen

VH 642·BS

SPECIALE UITGIFTE P2.5 1638 (79,9 g) toevoegen
SPECIALE UITGIFTE P2 1653 toevoegen
SPECIALE UITGIFTE P3 1647 toevoegen
SPECIALE UITGIFTE P4 (R⁴) 1639, 1648 toevoegen
SPECIALE UITGIFTE P5 1638 toevoegen

VH 643·AN

SPECIALE UITGIFTE P2 1623, 1644, 1653 toevoegen

VH 643·BS

SPECIALE UITGIFTE P2 1628, 1629, 1648 toevoegen

VH 645·AN

SPECIALE UITGIFTE P2 1653

VH 645-BS

1661 toevoegen

VH 645-DL

1636 met voorzijdelegende die begint op 6 uur toevoegen

VH 645-LU

1640 toevoegen

VH 645-TO

Hybride Tournai|Brabant 1623 toevoegen

VH 645-TO

SPECIALE UITGIFTE P2 1624 toevoegen

VH 646-BS

1641 toevoegen

VH 646-DL

1633 toevoegen

VH 646-TO

1630 toevoegen

VH 646-TO

1637 toevoegen

VH 647-AN

1622 toevoegen

VH 647·BG 1664 toevoegen (6,28 g)

VH 648·BG 1647 toevoegen

VH 648·BS info van 1621 en 1622 wordt herhaald op pagina 451 en moet worden weglaten

VH 652·BG 1645 toevoegen (1,54 g)

VH 665 CAROLUS AU LION (½ GROS)

VH 670·AN de asterisk * bij de foto ontbreekt

Ter info: Belegeringsmunten of noodmunten – Beleg van Breda (1625), p. 468

Munt aangeboden op veiling 46 (20-23 Mei 2015) van Munten- en Postzegel-Organisatie

Hertogdom Brabant / Antwerpen - Stad Breda belegerd door de Spanjaarden onder Markies van Spinola (1624-1625) - - Klop 'Stadswapen Breda' op: Schotland, James VI, Unit of Sceptre piece z.j. 10e emissie 1609-1625 (S. 5463) - Vz. Gekroond borstbeeld naar rechts met zwaard en rijksappel, ter hoogte van zijn nek geklopt met het stadswapen van Breda. Kz. Gekroond wapenschild tussen I en R - goud, 37 mm, lichte buigsporen overigens ruim ZF. RRRR, van de grootste zeldzaamheid.

Tijdens de 80-jarige oorlog werd Breda in 1590 veroverd door het Staatse leger door middel van de beroemde list met het turfschip. 34 jaar later wilde de markies van Spinola Breda terugbrengen onder Spaans gezag, hij rustte een voor die tijd immens leger uit en besloot de sterke vestingstad langdurig te belegeren. Na elf lange maanden capituleerde de Staatse gouverneur Justinus van Nassau en werd de stad wederom onderdeel van Spaans Brabant. Slechts 12 jaar later in 1637 slaagde Frederik Hendrik erin om de stad na een kort beleg definitief in Staats bezit te krijgen. Tijdens de belegering van 1624-1625 moesten de soldaten van het verdedigende garnizoen uitbetaald worden. In september 1624 besluit men, indien noodzakelijk, noodmunten te zullen slaan en deze tegen de zilverwaarde in omloop te brengen. In januari 1625 werd hiermee begonnen; er bleek echter zo weinig zilver in de

stad aanwezig dat de munten voor het dubbele van de intrinsieke waarde werden uitgegeven. Het lijkt waarschijnlijk dat in deze periode de aanwezige gouden en zilveren munten eveneens in koers verhoogd (verdubbeld) zijn en dat dit op deze muntstukken met een instempeling van het stadswapen werd aangegeven. Van der Wis heeft geconstateerd dat het ponsoen waarmee de munten geklopt zijn, identiek is aan het stempel waarmee de zilveren noodmunten zijn vervaardigd. Er zijn meerdere binnen- en buitenlandse munten met deze klop beschreven; het voorkomen op een Schotse unit is tot dusverre niet gepubliceerd. Zie verder De Nederlandse noodmunten van de Tachtigjarige Oorlog 's-Gravenhage 1955: 60-61. Mailliet verwijst naar een Turkse munt 'contre-MARquée aux armes de Breda' en koppelt hier het jaar 1624 aan (Mail. 4). Ook in de CNM bij het voorwoord bij Breda wordt gesproken over 'gouden en zilveren munten met het stadswapen ingestempeld'. Van der Wis maakt onder nummer A2 in zijn Catalogus van kloppen melding van 'In- en uitheemse gouden en zilveren muntsoorten' die geklopt met het stadswapen van Breda voorkomen. In 1949 verscheen van de hand van H.E. van Gelder een artikel getiteld 'Klop van Breda' in JMP (1949, p 101-102).

KAREL II - Manuele aanmunting

VH 690·BG Delm G 560 vervangen door Delm G 563

VH 691·BG 1667 toevoegen

VH 692·AN ducaton 1673 met CAROL I i.p.v. CAROL II (vermoedelijk een dubbelslag?)

VH 692·AN SPECIALE UITGIFTE P2 1674 (64,72 g) toevoegen

VH 692·BG 1669 toevoegen (verz. Van Peteghem, 1894)
 SPECIALE UITGIFTE P3 1673 toevoegen
 SPECIALE UITGIFTE P4 1676 toevoegen

VH 692-BS

SPECIALE UITGIFTE P3 1668: Elsen 115, 549 i.p.v. Elsen 115, 469

VH 692-BS

SPECIALE UITGIFTE P4 (R⁴) 1676 toevoegen

VH 696-BG

1688 toevoegen (verz. Gallo-Romeins Museum, Tongeren)

VH 698-AN

aanmunting 10-01-92 – 25-04-96 van 294.567 exemplaren is op schroefpers geslagen

VH 698-BS

aanmunting 12-02-86 – 11-02-89 van 100.850 exemplaren is op schroefpers geslagen

1674 is niet R³ maar vervangen door R¹ en PKB weglaten

1696 toevoegen (R³)

SPECIALE UITGIFTE P2 1668 toevoegen

VH 698-BG

1682 toevoegen

KAREL II – Aanmunting met de schroefpers

VH 717-AN

1699 toevoegen (R³)

VH 721-BS

foto toegevoegd

VH 722-BG

legende voorzijde CAROL II D G HISP ET INDIAR REX ♣

VH 735·AN

1703 \mathcal{R}^2 vervangen door \mathcal{R}^3

FILIPS V – BELEGERINGSMUNTEN OF NOODMUNTEN

Voor de volledigheid worden de belegeringsmunten van Bouchain en Le Quesnoy toegevoegd.

BELEG VAN BOUCHAIN DOOR DE GEALLIEERDE TROEPEN (1711)

Betaalmiddelen uitgegeven door Mr. D'Affry

25 STUIVER: papier (gevalideerde stukken van speelkaarten) – 27 x 22 mm

coll. NNC

Lamp, SanS ESCLAT

D'Affry, vier maal XXV aan iedere zijde

5 STUIVER: papier (gevalideerde stukken van speelkaarten) – 27 x 22 mm

coll. NNC

Zegel van D'Affry

D'Affry, vier maal IIIII aan iedere zijde

BELEG VAN LE QUESNOY DOOR DE GEALLIEERDE TROEPEN (1712)

Betaalmiddelen uitgegeven door gouverneur Ivoy

5 STUIVER: papier (gevalideerde stukken van speelkaarten) – 24 x 22 mm

coll. NNC

gehelmd wapen

4 Sols Quesnoy Gouvern Ivoy

KAREL III

VH 764-AN **SPECIALE UITGIFTE** 1709 in plaats van 1711

KAREL VI

VH 794-AN **1719** toevoegen (09.10.1717-01.07.1720 80.256 ex.)

VH 799-AN **1724** *nf*

MARIA-THERESIA

VH 801-AN **SPECIALE UITGIFTE** exemplaren in Ag zijn **R⁴**

VH 801-BS H in halssnede
SPECIALE UITGIFTEN exemplaren in geel koper bestaan met en zonder initiaal van graveur en in Ag zijn **R⁴**

VH 807-BG **1751** toevoegen (PKB – **R³**)

VH 810-AN **1756**: 1756 over 1755 toevoegen
809-AN in plaats van **869-AN**

VH 810-BG **809-BG** in plaats van **869-BG**

VH 812-BS **1776**: 1776 over 1766 toevoegen

VH 818-AN? **1753** heeft variante met het initiaal R (Roettiers) in de halsafsnede

VH 820-AN toevoegen bij **1749**: *nf*

VH 821-AN **820-AN** in plaats van **879-AN**

VH 821-BG **820-BG** in plaats van **879-BG**

VH 821-BS **1767**: 1767 over 1766 toevoegen

VH 823-AN **1749** **R³** (PKB)

1750 **R³** (PKB)

VH 825 afbeelding vervangen

VH 828-BS **1775**: 1775 over 1774 toevoegen

VH 828-BS **1772** **R¹**

1773 **R²**

1777 **R²**

1780 **R¹**

VH 829·BS 1779 **R²**

VH 830·BS 1765: variant omschrift **JMPEAT** in plaats van **JMPERAT**

VH 831·BS 1761 **R³** (PKB)

1764 **R³** (PKB)

VH 844·AN diameter 42 in plaats van 39 mm

JOZEF II

VH 855 keerzijdelegende **ARCH AUS D BURG** Ⓞ **LOTH BRAB C FLA**

VERENIGDE BELGISCHE STATEN

VH 869 919 i.p.v. 958‰ en 8,29 i.p.v. <8,34 g>

VH 870 referenties zijn **VK-239 = VH J-60** en niet **VK-242 = VH J-58**

LEOPOLD II

VH 878 1791 **R¹**

FRANS II

VH 889 1793 **R³** 1.763 ex.

VH 910 **SPECIALE UITGIFTE P2** in brons toevoegen